UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Vertrouwen in de politiek

van der Meer, Tom; den Ridder, Josje

Publication date
2025
Document Version
Final published version

Link to publication

Citation for published version (APA):
van der Meer, T., & den Ridder, J. (2025). *Vertrouwen in de politiek*. Parlement & Wetenschap. https://www.scp.nl/publicaties-scp/2025/09/kennisnotitie-vertrouwen-in-de-politiek

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:10 Oct 2026

PARLEMENT & WETENSCHAP

Vertrouwen in de politiek

16 september 2025 | prof. dr. Tom van der Meer (Universiteit van Amsterdam) en dr. Josje den Ridder (Sociaal en Cultureel Planbureau)

1. Centrale vraag: hoe gaat het met het vertrouwen van burgers in de nationale politiek?

Het vertrouwen in de politiek is al enkele decennia een veelbesproken onderwerp in het publieke debat en in de wetenschap. Op verzoek van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van de Tweede Kamer zetten wij in deze factsheet de kennis over politiek vertrouwen op een rij. We richten ons daarbij op het vertrouwen in de landelijke politiek. Op basis van de zeer uitvoerige wetenschappelijke literatuur laten we zien wat politiek vertrouwen is, welke rol politiek vertrouwen speelt in een democratie, hoe het staat met het vertrouwen in de politiek, hoe we die ontwikkelingen kunnen verklaren en wat de gedragsgevolgen zijn van laag vertrouwen onder burgers.
Onze conclusie is dat er niet zozeer sprake is van een *vertrouwenscrisis*, zoals vaak wordt gesteld, maar van een *betrouwbaarheidscrisis*: het lage vertrouwen van burgers in de nationale politiek is het gevolg van het disfunctioneren van de politiek. Oplossingen moeten dan ook worden gezocht in het vergroten van de betrouwbaarheid van de politiek: onder meer door het versterken van vertegenwoordiging en verantwoording.

2. Wat is het?

Politiek vertrouwen – of beter: het vertrouwen van burgers in de politiek – is het best te begrijpen als een vorm van steun voor politieke instituties die gericht is op de toekomst. Politiek vertrouwen heeft in de wetenschappelijke literatuur drie kenmerken. [16][1]
Ten eerste richt het zich op de vertegenwoordigende instituties van de democratie (regering,[2] parlement, politieke partijen) en de actoren die die instituties bevolken (politici, ministers, Kamerleden). Het vertrouwen onderscheidt zich van (en bevindt zich tussen) enerzijds steun voor de democratie als principe en de daarbij behorende waarden, en anderzijds steun voor specifieke politici of beleidsmaatregelen. Laag politiek vertrouwen kan hand in hand gaan met veel steun voor de democratie en vice versa.
Ten tweede is vertrouwen een relatie. Politiek vertrouwen wordt beïnvloed door zowel het *subject* (de opvattingen en normen van burgers die wel of geen vertrouwen hebben) als het *object* (de betrouwbaarheid van de politieke instituties). Wanneer politiek vertrouwen en wantrouwen vooral

[1] De cijfers tussen blokhaken verwijzen naar de bronnenlijst, paragraaf 8.
[2] We zien de regering als vertegenwoordigende institutie vanwege de manier waarop zij tot stand komt: via het parlement. Bestuurlijke instituties zijn actoren die worden benoemd, zoals ambtenaren of de politie.

het resultaat zijn van de betrouwbaarheid van de politiek zelf, hebben we het over *evaluatief* vertrouwen en wantrouwen. Wanneer politiek vertrouwen en wantrouwen vooral voortkomen uit de waarden van burgers, ongeacht het functioneren van de politiek, hebben we het over *blind* vertrouwen (goedgelovigheid) en wantrouwen (cynisme). [12]
Ten derde drukt het woord vertrouwen per definitie onzekerheid of risico uit. Vertrouwen gaat altijd (ook) over de toekomst en brengt daarmee onzekerheid met zich mee. Ook is er sprake van macht: er is een noodzaak om iets of iemand te vertrouwen. Bij politiek vertrouwen zijn die onzekerheid en machtsongelijkheid nadrukkelijker aanwezig. De potentiële macht van de overheid is groot en daarmee is het voor burgers lastig om de politiek zonder meer te vertrouwen. Zij zullen eerder geneigd zijn om de politiek kritisch te monitoren.

3. De rol van vertrouwen in een democratie

De verhouding tussen democratie en politiek vertrouwen is complex. Enerzijds heeft de democratie baat bij een hoog niveau van vertrouwen in de democratische procedures en instituties, mits deze goed functioneren. Een hoog niveau van vertrouwen is met name gunstig voor de ontvanger ervan (de politiek). Vertrouwen vanuit het publiek zorgt ervoor dat een regering minder weerstand zal ondervinden tegen nieuwe beleidsmaatregelen, ook wanneer deze grote kosten of risico's met zich meebrengen. [8;31]
Anderzijds vereist de democratie scepsis van burgers. [24] Scepsis is een monitorende houding, waarbij burgers vertrouwen schenken, afhankelijk van de mate waarin de politiek zich betrouwbaar gedraagt. Vanuit deze scepsis roepen burgers de politiek ter verantwoording. Scepsis is een nadrukkelijk democratische houding. Het vertrouwen is in democratische landen in elk geval ten dele een weerspiegeling van de kwaliteit van de overheid (zie hieronder). Echt hoog vertrouwen is in democratische landen dan ook ongebruikelijk. De hoogste vertrouwenscijfers komen we vooral tegen in landen als China, Qatar, Azerbeidzjan, of Singapore – landen die we met de beste wil van de wereld niet als democratisch kunnen beschouwen. [16]
Vanuit deze logica is het voornaamste democratische risico niet zozeer hoog of laag vertrouwen. Het werkelijke risico schuilt in blind vertrouwen en blind wantrouwen. Blind vertrouwen – niet gedragen door een betrouwbare politiek of overheid – gaat ten koste van verantwoordingsprocessen: het geeft de politiek te veel ruimte om verregaande maatregelen te nemen, ook maatregelen die de democratie kunnen inperken of ondermijnen. Blind wantrouwen – politiek cynisme – vertrekt vanuit de aanname dat de politiek inherent corrupt en onmachtig is, met als gevolg dat er veel weerstand en argwaan is tegen de invoering van nieuwe beleidsmaatregelen.

4. Ontwikkelingen in politiek vertrouwen in Nederland

Al decennia bestaat de veronderstelling dat het vertrouwen in de politiek structureel is gedaald. [16] Die veronderstelling zien we zowel wereldwijd als specifiek in Nederland. Volgens het meest omvangrijke onderzoek tot nu toe lijkt er wereldwijd in de afgelopen decennia gemiddeld genomen inderdaad sprake te zijn van een licht dalende trend van het vertrouwen. [37] Tegelijk toont dat onderzoek grote variatie tussen landen en grote fluctuaties in de tijd die belangrijker zijn dan de gemiddelde trend.[3]
Een andere manier om naar de ontwikkeling van het vertrouwen te kijken, is door de trends af te zetten tegen de betrouwbaarheid van de overheid (met indicatoren als corruptie en economische prestaties). [18] Dan blijkt het vertrouwen in de politiek tussen 1999 en 2019 in de meeste Europese

[3] Een ander onderzoek richt zich op tevredenheid met het functioneren van de democratie, een maat die empirisch nauw samenhangt met vertrouwen in de politiek. Ook dat onderzoek toont grote verschillen in trends tussen landen. Dat onderzoek suggereert dat de tevredenheid met het functioneren van de democratie in Nederland gestegen is.

landen niet trendmatig af te wijken van de mate van betrouwbaarheid van de overheid. Alleen Frankrijk en Spanje tonen in die periode een forse daling ten opzichte van de betrouwbaarheid van de overheid. Voor Nederland geldt dat niet.
De verschillende onderzoeken die zich specifiek op Nederland richten passen in dit beeld.[4][o.a. 30; zie ook 11] Vanaf de jaren 90 hebben we betrouwbare tijdreeksen. In die periode zijn er grote fluctuaties in het vertrouwen – met pieken (9/11 in 2001; de 100-dagentour van Balkenende IV in 2007; de eerste weken van de COVID-19-pandemie in 2020), en forse dalen (veelal tijdens politieke impasses als onder Balkenende II, Balkenende IV, Rutte IV). Sinds 2021 is het vertrouwen in de nationale politiek echter fors gedaald, met name als reactie op het disfunctioneren – en daarmee de afgenomen betrouwbaarheid - van de nationale politiek (zie hieronder).
In onderzoek naar politiek vertrouwen wordt doorgaans gevraagd naar de mate waarin mensen vertrouwen hebben in een politieke actor (zoals de Tweede Kamer, de regering of de landelijke overheid).[5] Doorgaans zijn de verschillen tussen de beoordeling van deze instituties beperkt en volgen ze dezelfde ontwikkeling door de tijd. De meeste mensen beoordelen 'de politiek' in het algemeen en maken daarbij geen onderscheid tussen de Tweede Kamer en de regering. Als mensen een onderscheid maken, dan beoordelen ze de Tweede Kamer doorgaans iets positiever dan de regering omdat zij zich wel vertegenwoordigd voelen door een partij in het parlement en niet door de partijen in de regering. Soms liggen de verhoudingen wat anders. Dat zagen we bijvoorbeeld in 2020: de dreiging van de COVID-19-pandemie stimuleerde vooral het vertrouwen in de regering. Omgekeerd laten verschillende onderzoeken zien dat in 2024 en 2025 kiezers nog wat meer vertrouwen verloren in de regering dan in de Tweede Kamer. Er is een kiezersgroep die het vertrouwen in de regering Schoof heeft verloren, maar wel nog enig vertrouwen heeft in de Tweede Kamer [14].

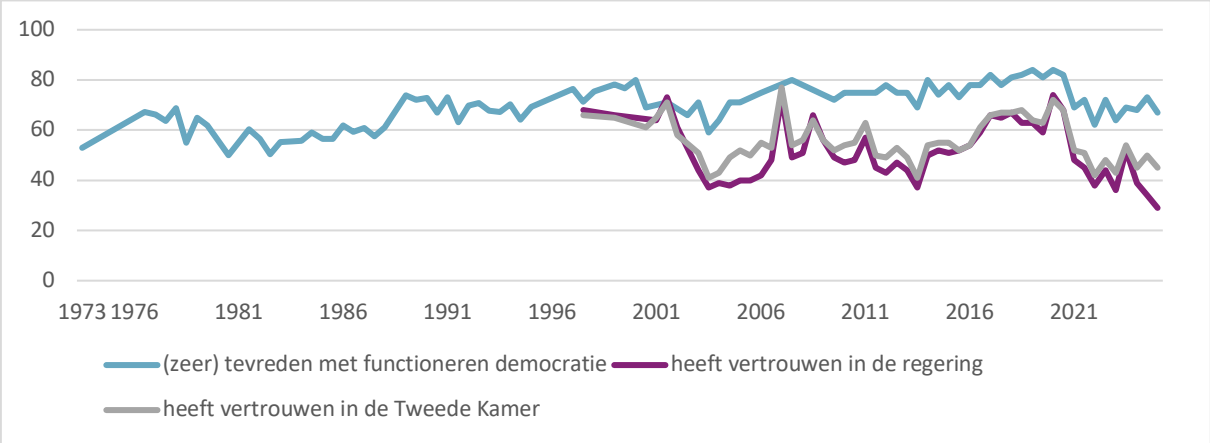

Figuur 1. Tevredenheid met het functioneren van de democratie en vertrouwen in regering en Tweede Kamer, 1973-2025 (Eurobarometer)

Het beeld van een vertrouwensdaling klopt dus in de periode sinds 2021. Tot nu toe heeft het vertrouwen zich altijd hersteld, maar het is niet vanzelfsprekend dat dat ook nu het geval zal zijn, althans: niet bij ongewijzigd functioneren van de politiek. Het vertrouwen was in het voorjaar van

[4] Het SCP volgt en verklaart ontwikkelingen in het vertrouwen sinds 2008 in het Continu Onderzoek Burgerperspectieven. De Burgerperspectieven-publicaties zijn te vinden via www.scp.nl. Zie o.a. voor langetermijnontwikkelingen in vertrouwen onder meer Burgerperspectieven 2022|1.
[5] In de verschillende onderzoeken en peilingen die publiek beschikbaar zijn, verschilt het niveau van vertrouwen. Die verschillen zijn te verklaren door uiteenlopende onderzoeksmethoden, vraagformuleringen en meetperiodes. Het maakt uit hoe de steekproef tot stand is gekomen, welke antwoordcategorieën er worden gebruikt en hoe lang het onderzoek in het veld heeft geduurd. We adviseren daarom om niet te veel nadruk te leggen op een enkel absoluut percentage. Belangrijker zijn de veranderingen, verschillen, en verklaringen.

2025 laag voor Nederlandse begrippen. In vergelijking met andere EU-lidstaten was het vertrouwen in de regering in Nederland lager dan in omliggende landen, maar het vertrouwen in het parlement was in Nederland nog altijd hoger dan elders.

Ongeacht het feitelijke niveau van politiek vertrouwen is er een grondtoon in de Nederlandse publieke opinie die veronderstelt dat er vroeger meer vertrouwen was in de politiek dan tegenwoordig. Zelfs burgers wiens vertrouwen in de politiek feitelijk is gestegen denken in meerderheid dat het vertrouwen is gedaald. [29;3] Het is daarom belangrijk om onderscheid te maken tussen de daadwerkelijke ontwikkeling van politiek vertrouwen, en het beeld dat burgers, media, en politici hebben.

5. Verklaringen

Als we kijken naar de oorzaken van politiek vertrouwen kunnen we onderscheid maken tussen verklaringen die hun wortels vinden in het object (de betrouwbaarheid van de politiek), het subject (de achtergronden en waarden van burgers), en omstandigheden.

Met afstand de belangrijkste objectgedreven verklaring staat bekend als procedurele rechtvaardigheid. [9] Opvallend is dat het vertrouwen in de *politiek* in belangrijke mate wordt gedragen door professioneel functioneren van de *overheid*, specifiek de mate waarin de overheid en de uitvoeringsinstanties onpartijdig handelen richting burgers en weinig corrupt zijn. Procedurele rechtvaardigheid verklaart verschillen in vertrouwenscijfers tussen landen [40], verklaart waarom sommige uitvoeringsinstanties meer worden vertrouwd [13], en – via ervaringen en percepties – waarom sommige burgers meer vertrouwen hebben [36].
Een tweede factor verklaart vooral veranderingen in de tijd. Dan gaat het om een overheid die levert: output. Wetenschappelijk onderzoek richt zich vooral op economische prestaties [17], maar het verband lijkt zich uit te strekken tot uitkomsten op andere beleidsterreinen. Denk in Nederland bijvoorbeeld aan migratie, wonen, en stikstof. Een politiek die resultaat boekt, geniet meer vertrouwen.
De derde objectieve factor is de kwaliteit van de vertegenwoordiging. Vertrouwen in de politiek ligt gemiddeld genomen hoger in landen met een meer evenredig kiesstelsel (omdat ook nieuwe en wantrouwende groepen daar een stem hebben in het parlement). [15] Verkiezingen dragen bij aan het vertrouwen in de politiek. Dat heeft procedurele redenen: in verkiezingstijd zien burgers de goede bedoelingen, de responsiviteit, en de ideeën van partijleiders [20]. Maar het heeft ook inhoudelijke redenen: op verkiezingsdag kunnen burgers zorgen dat de samenstelling van het parlement opnieuw aansluit bij hun voorkeuren. [38]
Het vertrouwen in de politiek is heel beweeglijk (zeker in flitspeilingen direct na politieke hoogte- en dieptepunten). Die fluctuaties op korte termijn zijn vaak heel bepalend voor de beeldvorming, maar wetenschappelijk en beleidsmatig minder interessant. Ze worden vaak veroorzaakt door kleine schandalen of beeldvorming en zijn tijdelijk van aard. Ze worden pas een probleem als de schandalen geen incidenten meer zijn, maar bijdragen aan een breder beeld over de (on)rechtvaardigheid van de overheid.
Deze objectgedreven verklaringen hebben implicaties voor Nederland. Sinds 2021 komen verschillende problemen samen. Het idee van de onpartijdige overheid heeft een knauw gekregen in grote schandalen zoals het toeslagenschandaal en het Groninger-gasschandaal. [30] Op voorname beleidsterreinen – wonen, stikstof, migratie – heeft de politiek de afgelopen jaren niet geleverd. De kwaliteit van de vertegenwoordiging daalde doordat het politieke debat zich sinds april 2021 richtte op de onderlinge politieke verhoudingen en ruzies. Het vertrouwen in de politiek valt zodoende te begrijpen als de uitkomst van (ervaren) disfunctioneren van de politiek. Wat betreft de periode sinds 2021 moeten we daarom niet spreken van een vertrouwenscrisis, maar van een betrouwbaarheidscrisis.

Interessant zijn ook veelgehoorde objectgedreven verklaringen die feitelijk weinig of geen effect hebben op het gemiddelde niveau van vertrouwen in de politiek. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de aan- of afwezigheid van inspraak via een referendum of een burgerberaad. Er is geen bewijs dat deze vernieuwingen het gemiddelde vertrouwensniveau werkelijk beïnvloeden.[6][2] Onderzoek naar burgerberaden laat over het algemeen wel een positief effect zien op het vertrouwen onder de deelnemers aan die beraden, afhankelijk van de procedurele inbedding. Maar voor de bredere bevolking zijn de effecten hoogstens zwak onder de mensen die over het bestaan van het burgerberaad worden geïnformeerd [7] – en de meeste mensen zijn dat niet. Dat is geen reden om de vernieuwingen te ontraden, maar grote effecten op vertrouwen moeten niet verwacht worden.

Behalve naar object-gedreven verklaringen kijken we ook naar subject-gedreven verklaringen. We lichten er twee belangrijke factoren uit: opleiding en partijvoorkeur. In Nederland hebben burgers met een academische of hbo-opleiding over het algemeen een hoger niveau van vertrouwen dan burgers met een (v)mbo-opleiding. Achter dit effect gaan verschillende mechanismes schuil. Ten eerste is de Nederlandse democratie zo ingericht dat deze beter functioneert voor hbo- en wo-opgeleiden. Dat geldt zowel voor inspraakprocedures als voor beleidsuitkomsten, die beter aansluiten op de vaardigheden, interesse, waarden en belangen van hbo- en wo-opgeleiden [32,34] Ten tweede hebben hbo- en wo-opgeleiden een accurater beeld van het functioneren van de overheid. Omdat de Nederlandse overheid over het algemeen goed scoort in de aanpak van corruptie, is hun vertrouwen dientengevolge hoger. [10] Een derde verklaring legt de nadruk op leefwerelden: het gevoel van mensen met een praktische opleiding dat politici cultureel ver van hen af staan, bijvoorbeeld door de wijze waarop politici praten of zich kleden. Politiek staat in dat perspectief niet open voor mensen zoals zij. [23]
Daarnaast speelt partijpolitieke voorkeur een belangrijke rol. Traditioneel weten nieuwe partijen wantrouwende kiezers te mobiliseren. Door hen het systeem mee in te nemen kanaliseren zij het vertrouwen in de politiek binnen datzelfde systeem. In de afgelopen decennia zien we echter in toenemende mate dat vertrouwende en wantrouwende burgers stelselmatig op uiteenlopende partijen stemmen. [11] Het vertrouwen raakt zodoende verknoopt met structurele partijvoorkeuren: er is sprake van politisering van het politiek vertrouwen. Bovendien is er een zogeheten winner-loser effect van verkiezingen. [1;20] Wanneer een partij zetels wint bij de verkiezingen en/of toetreedt tot de regeringscoalitie stijgt het vertrouwen in de politiek onder de achterban. In 2023 droeg dat bij tot een (relatieve) stijging van het vertrouwen in de politiek, juist onder groepen kiezers die traditioneel op grotere afstand staan van de politiek – zoals kiezers buiten het traditionele midden, maar ook kiezers met een (v)mbo-opleiding. [4;28]

Deze verklaringen kunnen doorbroken worden in uitzonderlijke omstandigheden. Denk daarbij aan de reactie op plotse, externe bedreigingen voor ons land, zo als oorlogen, natuurrampen, aanslagen, of een pandemie. Dan ontstaat een *rally round the flag*: een plotse stijging van vertrouwen in autoriteiten als reactie op de angst en woede die volgt op de bedreiging. Een goed voorbeeld in Nederland was de reactie op de eerste golf van de pandemie (maart-mei 2020). [21;27] Maar ook na de aanslagen op 9/11 in 2001 was een dergelijk effect waar te nemen (zij het aanzienlijk kleiner). Dit effect ebt weg in de loop der tijd, bijvoorbeeld als gevolg van een afnemende dreiging of omdat de overheid na verloop van tijd medeverantwoordelijk wordt gehouden voor de aanpak van de crisis.

[6] Net als bij verkiezingen beïnvloeden deze instrumenten wel enigszins *wie* er meer of minder vertrouwen heeft, met name op basis van de uitkomst van het proces.

6. Gevolgen van vertrouwen

De laatste jaren is veel onderzoek gedaan naar de gevolgen van politiek vertrouwen voor een reeks democratische uitkomsten, op niveau van burgers, politiek, en regime. Voor burgers beïnvloedt vertrouwen allereerst het stemgedrag: Laag en dalend vertrouwen stimuleren stemmen op nieuwe en radicale partijen, en leiden bovendien eerder tot verandering in stemvoorkeuren. [38] Ten tweede hangt vertrouwen samen met de steun voor de representatieve democratie en rivaliserende modellen. Laag en dalend vertrouwen hangen samen met lagere steun voor de vertegenwoordigende democratie (hoewel ook onder wantrouwende kiezers dit een populair model blijft), met grotere steun voor verandering, en met grotere steun voor directe democratie via referendums. Recente onderzoeken in Nederland vinden geen bewijs dat laag vertrouwen samenhangt met steun voor autoritair leiderschap; eerder het omgekeerde. [19;25] Ten derde beïnvloedt politiek vertrouwen de wijze waarop burgers politiek participeren. Vertrouwen stimuleert opkomstgeneigdheid bij verkiezingen, wantrouwen stimuleert protestgedrag, zoals deelname aan een demonstratie. [5;26] Op tussenliggende vormen van participatie – bijvoorbeeld het bezoek aan een inspraakavond – heeft vertrouwen geen invloed. Ten vierde heeft politiek vertrouwen een effect op beleidsvoorkeuren: vertrouwen stimuleert voorkeuren voor vooral ambitieus en progressief beleid, waarschijnlijk omdat de overheid daarin een centrale rol speelt. [8;31] Vertrouwen functioneert als een buffer, waardoor mensen bereid zijn om kosten en onzekerheid van nieuw beleid eerder te accepteren. Ten vijfde leidt vertrouwen tot de acceptatie en naleving van beleid, ook onder burgers die het niet eens zijn met dat beleid. In de afgelopen jaren is dit vooral onderzocht rond maatregelen ter bestrijding van COVID-19, maar het effect van vertrouwen is eerder al aangetoond voor andere typen wetten en normen. [6;33]

Vertrouwen heeft ook effect op het functioneren van de politiek. De meest evidente is een uitvloeisel van hierboven beschreven uitkomsten op microniveau: het politiek vertrouwen beïnvloedt de samenstelling van het parlement. Er zijn maar weinig studies die onderzoeken hoe politici reageren op vertrouwen. Diepte-interviews suggereren dat politici zich oprechte zorgen maken over laag vertrouwen in de politiek, zowel voor hun eigen functioneren als voor dat van het land. [39] Maar een onderzoek naar parlementaire debatten laat zien dat het thema politiek vertrouwen nauwelijks wordt geagendeerd als inhoudelijk vraagstuk. Eerder wordt politiek vertrouwen (net als aanpalende termen) in debat gebruikt als strategisch partijpolitiek wapen, om de eigen keuzes te verdedigen of die van andere partijen aan te vallen. [35]

Tot slot: wetenschappers zijn pas sinds kort in staat om de gevolgen van politiek vertrouwen op de stabiliteit van de democratie te toetsen (dankzij nieuwe methoden en completere data). Geen van die onderzoeken is op dit moment al gepubliceerd. De *working papers* suggereren dat dalend vertrouwen enerzijds het risico van democratische erosie vergroot, en het anderzijds waarschijnlijker maakt dat instituties als het kiesstelsel zullen worden hervormd. [zie o.a. 22]

7. Conclusie: het belang van betrouwbaarheid en kritisch burgerschap

Hoe burgers naar de politiek kijken doet ertoe. Democratie vereist burgers die bereid zijn de politiek kritisch te volgen en te beoordelen, en aan te spreken op haar daden. Vertrouwen, en vooral een gebrek eraan, heeft invloed op het politiek gedrag van mensen. Vertrouwen en wantrouwen zijn in de democratie intrinsiek verbonden met processen van vertegenwoordiging en verantwoording. Hun effecten zijn evenwel niet eenduidig. Hoog vertrouwen stimuleert de bereidheid van burgers om vergaand beleid te steunen, maar kan ook ten koste gaan van verantwoordingsprocessen. Laag vertrouwen kan leiden tot vervreemding, maar stimuleert ook actief en kritisch burgerschap.

In Nederland lijkt er geen sprake te zijn van een grote structurele vertrouwensdaling, maar is het vertrouwen in de politiek sinds 2021 wel laag in vergelijking met eerder. Als we kijken naar de oorzaken voor dit lage vertrouwen, dan typeren we deze situatie niet als een vertrouwenscrisis waarbij de oorzaak primair bij burgers ligt, maar als een betrouwbaarheidscrisis. Het lage vertrouwen is het gevolg van zich voortslepende schandalen die raken aan de rechtvaardigheid van de overheid, het gebrek aan vermogen om problemen op te lossen en slechte partijpolitieke verhoudingen die burgers het gevoel geven niet goed vertegenwoordigd te worden.
Dat betekent dat politieke actoren gezamenlijk de sleutel voor de oplossing in handen hebben. Die ligt in het verbeteren van het proces van vertegenwoordiging en de mogelijkheid om verantwoording af te leggen; het verbeteren van de procedurele rechtvaardigheid van overheidshandelen, en het bieden van verantwoordelijke politieke oplossingen voor maatschappelijke problemen. Dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Ten eerste omdat het een gezamenlijke opdracht is aan partijen die tegelijkertijd concurreren om de gunst van beweeglijke kiezers. Sommige partijen spinnen er electoraal garen bij om kiezers te mobiliseren op basis van hun onvrede over de politiek en hebben dus baat bij het in stand houden van die onvrede in plaats van het oplossen ervan. Ten tweede omdat partijen – zeker waar het gaat om het bieden van oplossingen voor de complexe uitdagingen van deze tijd - van mening verschillen over wat gewenste uitkomsten zijn en hun mogelijkheden begrensd worden door financiële grenzen en internationale afspraken.

Vertrouwen in de politiek moet geen doel op zich zijn. Het is mogelijk om het vertrouwen in de politiek op korte termijn te stimuleren via beeldvorming of grote beloftes. Belangrijker dan hoog vertrouwen is echter dat het vertrouwen in de politiek rust op een betrouwbare politiek en overheid. Dat impliceert dat het niet alleen belangrijk is om betrouwbaar te zijn, maar ook om kritisch burgerschap te stimuleren – ook als laag vertrouwen daarvan een uitkomst kan zijn.

8. Bronnenlijst

We baseren ons in het bijzonder op recente studies over Nederland, aansluitend op de bredere internationale literatuur. Voor een breder overzicht, zie [40].

1. Anderson, C., Blais, A., Bowler, S., Donovan, T., & Listhaug, O. (2005). *Losers' consent: Elections and democratic legitimacy*. Oxford University Press.
2. Bauer, P. C., & Fatke, M. (2014). Direct democracy and political trust: Enhancing trust, initiating distrust – or both. *Swiss Political Science Review, 20*(1), 49–69.
3. Bey, H., & van der Meer, T. W. G. (2025). Forever in decline? The sociological, political, and psychological origins of the political trust "crisis." *Working paper, CRITICALTRUST project*. Gepresenteerd op de jaarlijkse General Conference van de ECPR, Thessaloniki, augustus 2025.
4. Dekker, P. en J. den Ridder (2024). Veranderingen in afkeer van de Haagse politiek. In: R. Voogd, K. Jacobs en N. Spierings (red.), *De verkiezingen van 2023. Van onderstroom naar doorbraak: onvrede en migratie* (pp. 55-62). SKON.
5. Devine, D. (2024). Does political trust matter? A meta-analysis on the consequences of trust. *Political Behavior, 46*, 2241–2262.
6. Devine, D., Valgarðsson, V., Smith, J., Jennings, W., Scotto di Vettimo, M., Bunting, H., & McKay, L. (2023). Political trust in the first year of the COVID-19 pandemic: A meta-analysis of 67 studies. *Journal of European Public Policy, 31*(3), 657–679.
7. Van Dijk, L. (2023). *Minipublics in the hot seat: Contextualising the effects of minipublics on perceived political legitimacy among the public at large* [Dissertatie, KU Leuven].
8. Fairbrother, M. (2019). When will people pay to pollute? Environmental taxes, political trust and experimental evidence from Britain. *British Journal of Political Science, 49*(2), 661–682.

9. Grimes, M. (2017). Procedural fairness and political trust. In S. Zmerli & T. W. G. van der Meer (red.), *Handbook on political trust* (pp. 256–269). Edward Elgar Publishing.
10. Hakhverdian, A., & Mayne, Q. (2012). Institutional trust, education, and corruption: A micro-macro interactive approach. *The Journal of Politics, 74*(3), 739–750.
11. Van Ham, C. & Thomassen, J. (2024). Democratic Legitimacy and Political Support in the Netherlands. In: SL. de Lange, Louwerse, T., 't Hart, P., & Van Ham, C. (red.), *The Oxford Handbook of Dutch Politics* (pp. 298-317). Oxford University Press.
12. Korvela, P. E., & Vento, I. (2023). Suspicious minds: Towards a typology of political distrust. In E. Lagerspetz & O. Pulkkinen (red.), *Between theory and practice: Essays on criticism and crises of democracy* (pp. 37–64). Springer.
13. Kumlin, S. (2004). *The personal and the political: How personal welfare state experiences affect political trust and ideology*. Palgrave Macmillan.
14. Kunst, S. & den Ridder, J. (2025). *Burgerperspectieven 2025|2-update.* Sociaal en Cultureel Planbureau.
15. Marien, S. (2011). The effect of electoral outcomes on political trust: A multi-level analysis of 23 countries. *Electoral Studies, 30*(4), 712–726.
16. Van der Meer, T. W. G. (2017). Political trust and the "crisis of democracy." In *Oxford research encyclopedia of politics* (pp. 1–22). Oxford University Press.
17. Van der Meer, T. W. G. (2018). Economic performance and political trust. In E. M. Uslaner (red.), *The Oxford handbook of social and political trust* (pp. 599–616). Oxford University Press.
18. Van der Meer, T. W. G., & van Erkel, P. F. A. (2024). Moving beyond the political trust crisis debate: Residual analyses to understand trends in political trust. *European Journal of Political Research, 63*(3), 1240–1257.
19. Van der Meer, T. W. G., & Janssen, L. A. (2025). Pushing and pulling: The static and dynamic effects of political distrust on support for representative democracy and its rivals. *Political Behavior, 47*(3), 1389–1411.
20. Van der Meer, T. W. G., & Steenvoorden, E. H. (2018). Going back to the well: A panel study into the election boost of political support among electoral winners and losers. *Electoral Studies, 55*, 40–53.
21. Van der Meer, T. W. G., Steenvoorden, E., & Ouattara, E. (2023). Fear and the COVID-19 rally round the flag: A panel study on political trust. *West European Politics, 46*(6), 1089–1105.
22. Van der Meer, T. W. G., Valgarðsson, V., & Kołczyńska, M. (2025). The macro-level consequences of political trust for the quality of democracy. *Working paper*. Gepresenteerd op de jaarlijkse General Conference van de ECPR, Thessaloniki, augustus 2025.
23. Noordzij, K. (2023). *Revolt of the deplored: Perceived cultural distance and less-educated citizens' political discontent*. [Dissertatie: Erasmus Universiteit].
24. Norris, P. (2022). *In praise of skepticism: Trust but verify*. Oxford University Press.
25. Ouattara, E., & van der Meer, T. W. G. (2023). Distrusting democrats: A panel study into the effects of structurally low and declining political trust on citizens' support for democratic reform. *European Journal of Political Research, 62*(4), 1101–1121.
26. Ouattara, E., & Steenvoorden, E. (2023). The elusive effect of political trust on participation: Participatory resource or (dis)incentive? *Political Studies, 72*(4), 1269–1287.
27. Oude Groeniger, J., Noordzij, K., Van der Waal, J., & De Koster, W. (2021). Dutch COVID-19 lockdown measures increased trust in government and trust in science: A difference-in-differences analysis. *Social Science & Medicine, 275*, 113819.
28. Den Ridder, J., van 't Hul, L., & Broere, J. (2024). *Burgerperspectieven 2024|bericht 1*. Sociaal en Cultureel Planbureau;
29. Den Ridder, J. & van der Meer, T.W.G. (2011). Tevredenheid en vertrouwen. Samenhang en veranderlijkheid. In: P. Dekker & J. den Ridder (red.), *Stemming Onbestemd: Tweede*

verdiepingsstudie van het Continu Onderzoek Burgerperspectieven. Sociaal en Cultureel Planbureau.
30. Den Ridder, J., Miltenburg, E., Kunst, S., van 't Hul, L., & van den Broek, A. (2022) *Burgerperspectieven 2022/1*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
31. Rudolph, T., & Evans, J. (2005). Political trust, ideology, and public support for government spending. *American Journal of Political Science, 49*(3), 660–671.
32. Schakel, W., & van der Pas, D. (2021). Degrees of influence: Educational inequality in policy representation. *European Journal of Political Research, 60*(2), 418–437.
33. Scholz, J. T., & Lubell, M. (1998). Trust and taxpaying: Testing the heuristic approach to collective action. *American Journal of Political Science, 42*(2), 398–417.
34. Staatscommissie Parlementair Stelsel. (2018). *Lage drempels, hoge dijken*. Boom.
35. Steenvoorden, E., Haugsgjerd, A., van Elsas, E., & van der Meer, T. W. G. (2025). Politicians on political trust: Substantive and strategic usage of political trust in parliamentary debates in four West-European countries (1998–2018). *Working paper*.
36. Uslaner, E. M. (2017). Political trust, corruption, and inequality. In S. Zmerli & T. W. G. van der Meer (red.), *Handbook on political trust* (pp. 302–315). Edward Elgar Publishing.
37. Valgarðsson, V., Jennings, W., Stoker, G., Bunting, H., Devine, D., McKay, L., & Klassen, A. (2025). A crisis of political trust? Global trends in institutional trust from 1958 to 2019. *British Journal of Political Science, 55*, e15. https://doi.org/10.1017/S0007123424000498
38. Voogd, R. J. (2019). *Re-assessing the dissatisfied volatile voter: Political support as cause and consequence of electoral volatility* [Dissertatie, Universiteit van Amsterdam].
39. Weinberg, J. (2023). *Governing in an age of distrust: A comparative study of politicians' trust perceptions and why they matter*. Oxford University Press.
40. Zmerli, S., & van der Meer, T. W. G. (Eds.). (2017). *Handbook on political trust.* Edward Elgar Publishing.

Deze factsheet is tot stand gekomen in het kader van de samenwerking van de Tweede Kamer met De Jonge Akademie, de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU), de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), TNO en de Vereniging Universiteiten van Nederland (UNL).

Disclaimer
De Jonge Akademie, KNAW, NFU, TNO en UNL bemiddelen tussen parlementaire kennisvraag en wetenschappelijk kennisaanbod. De informatie in het kader van Parlement en Wetenschap is afkomstig van vooraanstaande wetenschappers, maar niet onderworpen aan peer review en niet door de wetenschaps-organisaties geverifieerd.